

Mužská a ženská inkarnace

K popisům o dvojí vrstvě středního zárodečného listu jako o mužské a ženské stránce lidské bytosti a popisům týkajícím se volby mužské nebo ženské inkarnace připojujeme ještě několik interpretací, týkajících se mužského éterného těla u ženy a ženského éterného těla u muže, jakož i některých zákonitostí střídání mezi ženskou a mužskou inkarnací.

Rozdíl v působení mužského a ženského prvku

Nejprve dejme přednost zásadnímu popisu Rudolfa Steinera: „Mužství a ženství působí při rozmnožování lidstva společně, a to způsobem, který lze stručně charakterizovat takto:

„Kdyby převládlo jedině ženství, lidé by se vyvíjeli tak, že by se u nich neustále objevovaly charaktery stejného druhu. Dítě by bylo vždy podobné rodičům, prarodičům atd. Všechny síly, které způsobují podobnost, tkví v ženství. Všechno, co podobnost mění, co vytváří rozdíly, tkví v mužství. Máte-li uvnitř národní pospolitosti určitý počet obličejů, které vypadají stejně, může za to ženství. V těchto obličejích se však přesto vyskytují určité rozdíly, takže můžete rozlišit jednotlivce. To je mužský vliv. Kdyby mělo vliv jen ženství, potom byste jednotlivé lidi nebyli schopni navzájem rozlišit. A kdyby zase působilo jen mužství, potom byste skupinu lidí nikdy nerozpoznali jako příslušníky jednoho kmene. Obě pohlaví tak působí společně a můžeme říci: mužství působí individualizačně, specializuje, odděluje; ženství naopak generalizuje. Na jakých silách tedy zejména závisí to, co patří celému národu? To, co patří národu, spočívá především na ženství...“ (GA 112)

Adam zpočátku nebyl mužem, byl to člověk. Teprve když z Adamova boku vyšla Eva, byla omnipotence zrušena. Embryonální vývojový proces dělení pohlaví popisuje Michaela Glócklerová následovně: „Takzvané primordiální zárodečné buňky se začnou stěhovat do oblastí tvořících se pohlavních orgánů a indukovat, příp. podněcovat vývoj zárodečných žláz. A tady se nejprve u obou pohlaví

tvoří úplně stejné pruhy tkáně jako dvojpohlavní základ. Tento docela stejný vzhled základu zárodečných žláz trvá až do konce druhého měsíce života. Teprve potom začíná viditelná diferenciacie na mužské a ženské pohlaví. Přitom právě založená zárodečná žláza opačného pohlaví opět ustoupí. Z tzv. Wolfových chodbiček u dívek a tzv. Miillerových chodbiček u chlapců pak zůstávají pouhé rudimenty v oblasti rozmnožovacích orgánů...“¹

Schopnost tvořit mužský nebo ženský organismus je skryta v každém člověku... Během embryonálního vývoje klíčí, přesně souběžně se „zřeknutím se“ vývoje opačného pohlaví, měchýřky velkého mozku. Vytvoření hemisfér velkého mozku a diferenciacie zárodečných žláz tedy probíhají ve stejné době embryonálního vývoje. To znamená, že to, co obrazně popisuje první kniha Mojžíšova, tj. že oddělení pohlaví probíhá zároveň s vývojem vědomí, se zde ukazuje jako biologická skutečnost... Dynamika, s jakou zraje vajíčko u ženy, je muži k dispozici čistě duševně jako metamorfovaná síla růstu.

Dynamika ženského duševního života je tělesně formována nevyužitými mužskými pohlavními aktivitami. Její myšlenkový život má dynamiku spíše orientovanou navenek, která je jiskřící, podnětná, barevná, ale také nestálá a těkavá.

Druhy éteru činné v mužském a ženském bytí

U muže se zřejmě jedná o uvolněné dostředivé síly chemického a životního éteru, které ženský organismus formují fyzicky.

U ženského organismu se proto jedná o uvolněné odstředivé síly světelného a tepelného éteru, které mužský organismus formují fyzicky.

Přidejme k tomu něco o právě zmíněných druzích éteru, činných v mužském a ženském bytí. Z věterně fyziologického hlediska platí:

tepelný a světelný éter vyzařující, tedy odstředivé síly chemický a životní éter vtahující, tedy dostředivé síly

¹ Tedy podle Gerta-Horsta Schumachera se Wolfova chodbička u chlapců stává semenovodem (ductus deferens) a Mullerova chodbička ustoupí.

U dívek se Mullerova chodbička stává na horním konci vejcovodem, na dolním konci děložou, přičemž Wolfova chodbička ustoupí, (pozn. aut.)

U dospívajícího působí všechny čtyři druhy éteru společně, avšak nejen s rozdílnou intenzitou, ale také individuálně odlišně, a to i podle ženského, příp. mužského principu.

Před pubertou:

Ženské tělo je v první řadě tvořeno dostředivými silami chemického a životního éteru; tělo je proto chladnější, převládá život představ.

Mužské tělo je tvořeno především odstředivými silami světelného a tepelného éteru, tělo je proto teplejší, převládá život vůle.

Po pubertě:

Při duševnímu rozvoji a vývoji se uvolní a budou duševně činné zvláště ty síly, které neuvěřejí tělo:

V případě ženského těla budou uvolněny a duševně činné odstředivé síly světelného a tepelného éteru; umožňují mnohem hlubší zkušenosti prostřednictvím silného příklonu k pozemskému životu, (mužská) volní emocionalita působí lehce exkarničně.

V případě mužského těla budou uvolněny a duševně činné dostředivé síly chemického a životního éteru, které umožňují konturované myšlenky, intelektualitu a materialistický způsob myšlení, příklon k zužujícímu myšlenkovému elementu není životu tak nakloněn, (ženský) život představ působí inkarničně (viz také GA 114: jméno, forma).

Zbytek staré dvojpohlavnosti v člověku

„Opět je správné, když se v okultismu říká: *Žena je karmou muže.*“ (GA 120).

Tak bychom dostali také odpověď na výrok Rudolfa Steinera, „že éterné tělo muže je ženské a éterné tělo ženy je mužské.“ (GA 99)

Tím je ovšem také vyjádřeno to, že „člověk si v určitém vztahu udržel zbytek staré dvojpohlavnosti, protože dnešní člověk má jako muž

fyzické tělo mužské a éterné tělo ženské, u ženy je tomu obráceně, má fyzické ženské tělo mužské éterné tělo..

Schopnost ženy obětovat se např. v láskyplné službě souvisí s mužskostí jejího éterného těla (světelným a tepelným éterem), za tímco hrdost muže nám bude zřejmá, když poznáme ženskou povalili jeho éterného těla... Nyní vám musí být jasné, že u muže silnější vliv na éterné tělo vychází z Měsíce (tedy chemický éter) a silnější vliv na fyzické tělo vychází ze Slunce (tedy tepelný éter). U ženy je to obráceně, fyzické tělo je ovlivněno silami Měsíce a éterné tělo silami Slunce." (GA 99)

Na základě dosavadního popisu bude srozumitelnější také to, co Rudolf Steiner řekl o působení Isidy a Osirida: „Až do okamžiku, kdy Měsíc začal působit zvnějšku, neexistovala dvojpohlavnost (v tom smyslu, že neexistovala dvě pohlaví, tedy žádná jednopohlavnost). Až potud existoval pouze člověk, který byl takřkajíc obojím, mužem i ženou. Rozdělení nastalo teprve díky střídavému působení Isidy a Osirida z Měsíce.

Tedy po vystoupení Měsíce, kdy člověk na své cestě k inkarnaci vniká do měsíční sféry, a vždy, když Osiridovy nebo Isidiny nervy zvláštním vlivem zapůsobí na tělo, se člověk stává mužem nebo ženou. Organismus, v němž vládne převážně Isidino působení, se stane mužským (!), a tělo, v němž převládá Osiridovo působení, se stane ženským (!). Přirozeně, v každém muži a každé ženě působí obě síly, Isis i Osiris, ale tak, že éterné tělo muže je ženské a éterné tělo ženy je mužské. Zde máme něco ze zázračné souvislosti, jak jednotlivá bytost souvisí s konstelacemi v kosmu...“ (GA 106)

„V každé ženě je něco mužského - hrtan; v každém muži něco ženského - plíce.“ (tamtéž) ²

Bytosti zasvěcence ve druhé a třetí poatlantské době

Rudolf Steiner v 6. přednášce o mužsko-ženské éterné bytosti zasvěcenců na téma „Orfeovy oběti“ uvádí:

„U všech dřívějších vůdců lidstva ve druhé a třetí poatlantské kulturní

² viz též K. G. Jung, *Výbor z díla III (Anima, animus)*, nakl. T. Janečka, Brno 1998; dále též G. Wehr: *K. G. Jung a R. Steiner*, Fabula, Hranice 2003 (pozn. vyd.)

periodě, kdy bylo prostě běžné, že nadsmyslové světy promlouvaly skrze ně, to bylo tak, že do jisté míry dokázali vnímat své vlastní éterné tělo jako něco odděleného od těla. Když v kulturách starého jasnozření, ještě i u Keltů, měl člověk vnímat něco, co měl sdělit svým bližním, bylo mu to sděleno tím, že jeho éterné tělo z něho vystoupilo.* Toto éterné tělo bylo pak nositelem těch sil, které se k němu sklonily. Pokud těmi zvěstovateli byli muži (zde Orfeus), a jejich éterná těla tedy byla ženská, pak prostředníka z duchovních světů vnímali v ženské podobě (zde tedy jako Eurydiké).“ (GA 124)

Čtyři skupinové duše člověka

A obraz Akáši, viděný v okruhu starého Slunce - čtyři éterné postavy okřídlených cherubů, byl prvními zasvěcenci poatlantské doby charakterizován jako býk, orel, lev a člověk a později znázorňován v podobě okřídlených bytostí (z GA 110, 4. přednáška).

Na čtyři skupinové duše člověka (v obrazu lva, býka, orla a člověka), které se „vytvořily ze společného základu božsko-lidského, jež sestoupil dolů“, se upozorňuje v GA 104.

V naší souvislosti nás nyní zajímá to, co nacházíme v následujícím výkladu:

„Tato lví rasa zahrnovala tedy druh lidí, kteří měli zevně lví tělo a uvnitř mužské éterné tělo. U těch, kteří náleželi spíše k býčí rase, existovala zvláštní přitažlivá síla k ženskému éternému tělu...“ (GA 107)

Tento popis se vztahuje na evoluční situaci, kterou R. Steiner charakterizoval slovy:

„Přenesme se nyní opravdu názorně zpět do velmi raných dob Lemurie: U býčí rasy to, co se stalo tělesným, zaostávalo. Zatímco lví³

³ viz též R. Steiner, *Vědomí zasvěcence* (GA 243), Fabula, Hranice 2009 (pozn. vyd.)

rasa si udržela možnost rozmnožování a dokonce ji ještě zvýšila, druhý proces byl stále více utlumován, rasa býčího lidstva byla stále neplodnější a neplodnější. (Co bylo důsledkem? Na jedné straně vznikla polovina lidstva, která byla zachována pro oplodnění, na druhé straně ta, která možnost sebeoplodnění ztratila. Jedna stránka lidstva se stala mužskou, druhá ženskou. Dnešní ženská přirozenost má mužské éter- né tělo a naopak.) Fyzické ženské tělo vzešlo z dřívější lvi přirozenosti a dnešní mužské fyzické tělo je potomkem dřívějšího fyzického býčího těla.“ (GA 107)

Tedy dřívější lvi přirozenost nejenže byla pro oplodnění zachována, ale schopnost rozmnožování se ještě stupňovala, což z hlediska embrya můžeme vidět v dalším vývoji Müllery chodbičky. Rasa býčího lidstva se stávala stále neplodnější, protože proces rozmnožování byl utlučen, což se během embryonálního vývoje projevuje v involuci Müllery chodbičky.

Duševně duchovní zákonitosti mužských a ženských inkarnací

Na tomto pozadí můžeme uvést ještě několik výroků Rudolfa Steinera, které nepojednávají o fyzicko-éterné zákonitosti, kterou jsme doposud probírali, ale o duševně-duchovních zákonitostech, týkajících se střídání mužských a ženských inkarnací.

K tomu jako doplňky viz GA 120 a GA 135:

„Žena má větší sklon k těm vlastnostem duše, jež vedou k impulzům, které musí být označeny za emocionální.

V životě muže je místo toho více doma intelektualismus a materialismus, což má velký vliv na duševní život... To, co je psychicky silnější, co je více emocionální a v životě mezi narozením a smrtí zachází více do nitra duše, to má také větší sklon zasahovat hlouběji do organizace, impregnovat ji mnohem hlouběji. A tím, že žena přijímá takové vlivy, které souvisejí s psychikou a emocionalitou, vnáší životní zkušenosti do hlubších základů duše.

Muž může učinit bohatší zkušenosti a také vědecktější, ale tyto zkušenosti u něj nezasahují do duševního života natolik hluboce, jako je tomu u ženy. U ženy se celý svět zkušeností vštěpuje hluboko do duše, a proto

její zážitky mají silnější tendenci působit dovnitř organizace.

Život ženy tak přijímá tendenci zasahovat svými zážitky v jedné inkarnaci hluboko do organismu a v příští inkarnaci samotný organismus vytvářet. Hluboké zapracování, hluboké propracování organismu však nyní znamená vytvořit mužský organismus.

Mužský organismus se vytváří tím, že se duševní síly chtějí hlouběji vtisknout do hmoty. Z toho vidíte, že ze zážitků ženy v jedné inkarnaci vychází snaha vytvořit v příští inkarnaci mužský organismus... U mužské organizace se vnitřní člověk důkladněji vžil do hmoty.“

Žena si v netělesnosti udržuje více duchovna, nevžívá se tak hluboko do hmoty a uchovává si jemnější tělesnost. Neodděluje se tolik od duchovna... a proto... si uchovává především jemnější mozek. Proto se není co divit, že ženy mají zvláštní sklon pro nové, zejména v duchovní oblasti; duchovno si udržely ve volnější formě a proto je zde méně odporu... Odpovídá hluboké zákonitosti, že v případě hnutí, které svou povahou má něco do činění se spiritualitou, se sejde větší počet žen než mužů. A ten, kdo je mužem, ví, jak těžkopádným nástrojem je mnohdy mužský mozek...

Mužská přirozenost je... prostřednictvím intelektu učiněna tvrdší, je slabším (nástrojem) pro psychiku... Proto má muž větší sklon uchopovat vnější věci a přijímat méně ze zážitků, které souvisejí s hloubkou duševního života.... A materialistické smýšlení už vůbec neuchopí duševní život. Následkem toho však je, že člověk z takové inkarnace, v níž málo působil do duše, nabírá mezi narozením a smrtí tendenci v příští inkarnaci pronikat do organizace méně... Z toho ale vzniká sklon budovat v příští inkarnaci ženské tělo...

Na této morálně neutrální oblasti vidíme, jak to, co si člověk připravil v jedné inkarnaci (tedy psychicky), se v příští inkarnaci organizuje jeho tělesnost... Ženskými zážitky má člověk sklon tvořit mužskou organizaci a naopak, mužskými zážitky organizaci ženskou. Jen ve vzácných případech se opakuje inkarnace ve stejném pohlaví; může se opakovat nanejvýš sedmkrát.“ (GA 120, 9. přednáška z 26. 5. 1910)

Vliv ženských inkarnací ve vývoji

I pro Rudolfa Steinera bylo zřejmě obtížné vypátrat v kronice Akáša ženské inkarnace individualit, žijících v určité době. Mnohdy je označil za nepodstatné meziinkarnace. Zdůraznil však také, že ženské meziinkarnace znamenaly vždy zniternění, větší produševnění dotyčných individualit. U Goethovy entelechie (podle popisu Wolfganga Schuchardta k otázce ženských mezi-inkarnací) se muselo jednat o dvě ženské meziinkarnace mezi vtělením do řeckého sochaře a do básníka, neboť R. Steiner (9. 6. 1924 v GA 239) mluví o ženských meziinkarnacích, tedy v plurálu. Úmyslem W. Schuchardta pak bylo ukázat, jak tyto předpokládané dvě ženské inkarnace působily na Goethův život a dílo.

Jiné hledisko ohledně střídání mužské a ženské inkarnace je naznačené takto:

„Proč je ten či onen člověk velmi věřící osobností? Proč je vroucnost víry, entuziasmus, proč má ten či onen člověk takřka geniální smysl pro religiózní zbožnost, pro uspořádávání myšlenek podle nadsmyslového světa? Jdeme-li u těchto věřících povah nazpět... k dřívějším inkarnacím, shledáváme..., že jsou to individuality, které byly v předcházejících inkarnacích vědci... Racionální prvek rozumu z dřívějších inkarnací se přeměnil právě v prvek víry současné inkarnace.“ (v přednášce z 21. 2. 1912 v GA 135)

Racionální prvek rozumu, který byl výše charakterizován jako intelektualismus, je vlastní právě mužské inkarnaci a zprvu je myšlen bez negativního ohodnocení, jen jako schopnost; žena si zase v tělesnosti udržuje více duchovna..

„Jako člověk... v inkarnacích následujících po sobě mění pohlaví..., tak se zpravidla střídá jedna více věřící a jedna více rozumová inkarnace, potom opět více věřící... atd.“

K oboustrannému pochopení může také posloužit vysvětlení R. Steinera (tamtéž), podle něhož se inkarnace, charakterizovaná více obětavou láskou k okolí, střídá s takovou, v níž ve vlastním nitru převládá vůle posílit sám sebe, takže dotyčný člověk používá svou sílu k tomu, aby se sám dostal dál, v poslušnosti inkarnací jde tedy o střídání mezi schopností lásky u ženské konstituce a vnitřní síly u mužské konstituce.

